

การจัดการการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนไทยยุค 4.0*

LIFELONG LEARNING MANAGEMENT TO DEVELOP THE CHARACTERISTICS OF THAI LEARNERS IN THAILAND 4.0 ERA

อดิพร เกิดเรือง

Atiporn Gerduang

มหาวิทยาลัยชินวัตร

Shinawatra University, Thailand

Email: atiporn.g@siu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) ศึกษาสภาพการจัดการ และ 2) จัดทำข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนไทยยุค 4.0 เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา เป็นครู ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ปกครองและชุมชนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย และสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ในจังหวัดปราจีนบุรี จำนวน 356 คน ด้วยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน ดำเนินการ 2 ขั้นตอน 1) ศึกษาโดยใช้แบบสอบถาม ผลการตรวจสอบเครื่องมือมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.991 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ และ 2) การสนทนากลุ่ม โดยการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ 10 คน ผู้เชี่ยวชาญ 15 คน คัดเลือกจากผู้มีประสบการณ์ ภูมิปัญญา ความเชี่ยวชาญในด้านการจัดการศึกษาตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการจัดการการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนไทย ทุกด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับได้ดังนี้ 1) การวัดและประเมินผลการเรียน 2) คุณลักษณะผู้เรียนตลอดชีวิต 3) ผู้บริหาร 4) ผู้สอน 5) นโยบายและกลไกการบริหารจัดการ 6) บุคลากรและภาคีเครือข่ายที่สนับสนุน 7) การสนับสนุนและให้บริการการเรียนรู้แก่ผู้เรียนและผู้สอน 8) ด้านการจัดหลักสูตร และ 9) การจัดการเรียนการสอน 2) แนวทางการจัดการการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนไทยยุค 4.0 พบว่า มีองค์ประกอบ 7 ด้าน ดังนี้ 1) นโยบายและการจัดการ 2) การจัดหางบประมาณและทรัพยากรสนับสนุนการเรียนรู้ 3) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 4) การประเมินผลและเทียบโอนความรู้ 5) การเข้าถึงและการมีส่วนร่วม 6) คุณภาพผู้เรียนตลอดชีวิต และ 7) คุณลักษณะผู้เรียนตลอดชีวิต

* Received 2 December 2021; Revised 6 February 2022; Accepted 14 February 2022

คำสำคัญ: การเรียนรู้ตลอดชีวิต, การพัฒนา, ยุค 4.0, คุณลักษณะผู้เรียน

Abstract

The Objectives of this research article were to 1) study conditions of management, and 2) propose guidelines for lifelong learning management to develop Thai learners in Thailand 4.0 Era. This research is a Mixed Methods study. The sample in this study comprises 356 teachers, administrators, parents, and community members under the Office of the Basic Education Commission, the Office of Vocational Education Commission, the Office of Non-Formal and Informal Education, and the Office of the Private Education Commission in Prachin Buri Province. They are selected using Multi-stage Stratified Random Sampling. The study is conducted in two steps: 1) study using questionnaires for which the reliability is 0.991 and the data analysis is conducted using commercial statistical software, and 2) focus group of experts who have more than 5 years' experience. The focus group is conducted two times from a group discussion of 10 experts, 15 experts. Data analysis is carried out using content analysis. The research results discovered that 1) The study concerning the condition of lifelong learning management for students in Thailand 4.0 Era in all aspects were at a high level. The order of operations was followed by 1) measurement and evaluation of academic performance, 2) lifelong learner characteristics, 3) administrator, 4) instructors, 5) policy and administrative mechanism, 6) the support of personnel and network partners, 7) support and learning services for learners and instructors, 8) curriculum management and, 9) teaching and learning management, respectively. 2) The lifelong learning management approach to develop skills of Thai learners in the 4.0 era was found that there were 7 components as follows: 1) Policy and Management, 2) Budget and Learning Support Resources, 3) learning activities, 4) Evaluation and knowledge transfer, 5) access and participation, 6) quality of lifelong learners and, 7) lifelong learners' characteristics.

Keywords: Lifelong Learning, Development, Thailand 4.0 Era, Characteristics Of Learners

บทนำ

สภาพการณ์ปัจจุบันความก้าวหน้าของเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้วิถีชีวิตของคนที่แตกต่างกันมีความแตกต่างกันมากขึ้น ผู้คนจำนวนมาก หลากหลายเชื้อชาติ ภาษา ย้ายข้ามประเทศ และข้ามวัฒนธรรม มาอาศัยอยู่ร่วมกันและทำงานร่วมกัน ก่อให้เกิดเป็นสังคมพหุวัฒนธรรม โลกการทำงาน ปรับเปลี่ยนจากการทำงานที่ใช้บุคคลที่มีองค์ความรู้เดียวกัน ทักษะเดียวกันและทำงานในสายงานเดียวกัน จำเป็นต้องปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ดังนั้นการส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) ซึ่งเป็นหลักการจัดการศึกษาที่ครอบคลุมทุกช่วงของชีวิตและทุกรูปแบบของการเรียนรู้ในระบบ การเรียนรู้นอกระบบและการเรียนรู้ตามอัธยาศัย จำเป็นต้องจัดการศึกษาตลอดชีวิตให้ทันกับสถานการณ์โลก ที่เต็มไปด้วยความรู้และข้อมูลที่เพิ่มขึ้น รวมทั้งต้องวางแผนการผลิตและพัฒนากำลังคนของประเทศให้ก้าวทันต่อกระแสอาชีพในปัจจุบัน (สภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2563)

จากแนวทางพัฒนาการศึกษาสู่ทศวรรษที่ 2030 ของสหประชาชาติภายใต้การกำกับดูแลของ UNESCO ในปฏิญญาอินซอนที่ว่า “การศึกษาคือการบริการสาธารณะที่รัฐต้องจัดให้มีคุณภาพที่ดี เท่าเทียม และส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตแก่ทุกคน” ประเทศไทยกำหนดเป้าหมาย ในยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ที่ว่า ภายใน พ.ศ.2580 “ประเทศไทยต้องหลุดพ้นกับดักประเทศรายได้ปานกลางและสร้างนวัตกรรมใหม่ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มแก่ผลผลิตและความสามารถในการแข่งขันของประเทศ” ทั้งนี้ UNESCO ได้วางกรอบการดำเนินการรองรับด้านการศึกษาให้บรรลุตามเป้าหมาย ภายในปี ค.ศ. 2030 แนวทางการจัดทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยมีข้อเสนอ คือ การพัฒนาคุณภาพการศึกษาจะต้องมีการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับชุมชนและจัดการศึกษาทางเลือกให้มีความหลากหลายเชื่อมโยงตลอดชีวิต ต้องสามารถสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ และมีระบบการประเมินผลการศึกษาที่เหมาะสมกับสภาพการจัดการเรียนรู้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2558) การศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนและการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองโลกที่ดีโดยมุ่งเน้นให้เด็กมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีการพัฒนาทักษะเพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน ซึ่งการศึกษาความเป็นพลเมืองโลกที่ดี (Global Citizenship Education) จึงเป็นเสาหลักหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการศึกษา เพื่อให้เกิดสังคมที่สันติสุขควบคู่กับการพัฒนาที่ยั่งยืน (กำจร ตติยกวี, 2558) โดยมีนโยบายการเสริมสร้างโอกาสในความเสมอภาคทางการศึกษาให้แก่ประชาชนทุกคนอย่างเท่าเทียม (Access for All) และสร้างระบบการศึกษาที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2552)

อย่างไรก็ตาม ในภาพรวมของการจัดการศึกษา ยังคงมีวิกฤตการณ์การเรียนรู้ (Learning Crisis) ที่ส่งผลต่อการเข้าสู่ตลาดแรงงาน โดยเฉพาะทักษะจำเป็นสำหรับพลเมืองในยุคอนาคตที่ไม่ได้จำกัดอยู่แต่ในห้องเรียนอีกต่อไป (กานต์ธีรา ภูริวิกรัย, 2563) สาเหตุประการ

สำคัญของ วิฤตการณ์การเรียนรู้ คือ เด็กไม่พร้อมจะเรียนรู้ ตัวครูและผู้เรียนขาดแรงกระตุ้น และขาดทักษะที่จำเป็นในการเตรียมคนเข้าสู่ตลาดแรงงานในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ 1) ทักษะด้านการคิด 2) ทักษะด้านอารมณ์และสังคม และ 3) ทักษะเชิงเทคนิค นอกจากนี้ ยังมีข้อแตกต่างอย่างชัดเจนระหว่างประเทศไทยและประเทศใกล้เคียง คือ ปัญหาการจัดการเรียนรู้ที่เป็นเนื้อหาการเรียนรู้มากกว่าการบูรณาการเนื้อหาในทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561) และในส่วนของ การเตรียมคนเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 หมายถึงการเรียนรู้เพื่อให้ได้วิชาแกนและแนวคิดสำคัญในทักษะ 3 ด้าน คือ ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี และทักษะชีวิตและอาชีพ เพื่อความสำเร็จทั้งด้านการงานและการดำเนินชีวิต (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2558)

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) ซึ่งเกิดจากการเชื่อมโยงระหว่างยุทธศาสตร์ชาติกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 คือ ประเทศมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้วด้วยการพัฒนาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พัฒนาคุณภาพชีวิต สร้างรายได้ระดับสูง สร้างความสุขของคนไทย ประเทศไทย 4.0 เป็นความมุ่งมั่นที่ต้องการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจไปสู่เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม หรือ Value Based Economy ระบบการศึกษาของประเทศจึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนและเข้าสู่ การศึกษา 4.0 ด้วยเช่นกัน ในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 ได้นำแนวคิดของการศึกษาตลอดชีวิตมาเป็นหลักสำคัญในการจัดการศึกษา เพื่อสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 หลักการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน (Education for all) เพื่อให้การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างคน สร้างสังคม เป็นกลไกในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสมในสภาพสังคม และสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ซึ่งในปัจจุบันทุกประเทศทั่วโลกมีการศึกษาตลอดชีวิตเป็นกรอบความคิดในการจัดการศึกษาและถือเอาการศึกษาตลอดชีวิตเป็นปรัชญาสำหรับการจัดการศึกษาของสังคมโลกในศตวรรษที่ 21 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) การให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างต่อเนื่อง จำเป็นอย่างยิ่งที่หน่วยงานต่าง ๆ ต้องตระหนักและให้ความสำคัญ พัฒนาให้เกิดค่านิยมในคนไทยให้เป็นผู้ที่รักการเรียนรู้ แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งทักษะเหล่านี้จะช่วยพัฒนาผู้เรียนให้สามารถปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกในปัจจุบันได้ (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2543) ดังนั้น การจัดการศึกษาในยุคไทยแลนด์ 4.0 จึงไม่ใช่เพียงการให้ความรู้กับผู้เรียนเท่านั้น แต่เป็นการเตรียมมนุษย์ให้เป็นมนุษย์ ในความหมายที่ว่า ในการเรียนรู้ใด ๆ ก็ตาม นอกจากความรู้ที่ผู้เรียนได้รับแล้ว ผู้เรียนจะต้องได้รับการพัฒนาทักษะที่สำคัญในการดำเนินชีวิตด้วย โดยเฉพาะในส่วนของผู้เรียนต้องมี ความรู้คู่คุณธรรมและมีทักษะในศตวรรษที่ 21 (ดิเรก พรสีมา, 2560)

กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งมีหน้าที่ส่งเสริมการศึกษาให้กับประชาชนอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม สร้างความเสมอภาคและโอกาสทางการศึกษา ส่งเสริมให้หน่วยงานต่าง ๆ ได้มีส่วนร่วมทางการศึกษา ส่งเสริมการศึกษาวิชาชีพ ให้เอกชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เน้นให้ผู้เรียนมีโอกาสดูแลตัวเองสูงขึ้นทั้งในท้องถิ่นและสถาบันเปิด เน้นการเรียนรู้ตลอดชีวิต ให้บริการแก่สังคม พัฒนาบุคลากรทางการศึกษา ส่งเสริมผู้ที่มีความสามารถพิเศษให้ได้เรียนและแสดงออกในทางที่เหมาะสม ตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 ได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนทุกระดับ ทุกประเภท โดยตั้งเป้าหมายในการขับเคลื่อนการพัฒนาการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาศักยภาพคนในตลอดช่วงชีวิต ตามแผนการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้และนโยบายเร่งด่วน ในการเตรียมคนไทยสู่ศตวรรษที่ 21 เพื่อพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนไทยยุค 4.0 จึงควรต้องมีการศึกษาต้นแบบสำหรับแนวทางการพัฒนาดังกล่าว การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้สนใจศึกษาจังหวัดปราจีนบุรีซึ่งเป็นจังหวัดที่อยู่ในแนวแกนระเบียงเศรษฐกิจด้านใต้ (Southern Economic Corridor) เชื่อมต่อไปยังประเทศราชอาณาจักรกัมพูชาและสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม มีบทบาทสำคัญในการรองรับโครงการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก (Eastern Sea Board: ESB) มีศักยภาพในการเป็นเมืองศูนย์กลางอุตสาหกรรมคมนาคมขนส่งและโลจิสติกส์ ซึ่งรวมตัวกันของกลุ่มทางเศรษฐกิจในระดับภูมิภาคมีบทบาทและขยายตัวสูงขึ้น มีโครงการพัฒนาในพื้นที่และพื้นที่ใกล้เคียงที่มีการพัฒนาในหลากหลายมิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม (สำนักงานจังหวัดปราจีนบุรี, 2561) จากสภาพบริบทของจังหวัดปราจีนบุรีดังที่กล่าวมาจึงเหมาะสมที่จะศึกษาการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียน เพื่อเป็นต้นแบบให้กับการวางแผนแนวทางและนโยบายการศึกษาในพื้นที่อื่น ๆ ต่อไป อันจะเป็นกลไกที่สำคัญยิ่งต่อการพัฒนาการจัดการศึกษาของประเทศให้เป็นไปตามเป้าประสงค์ของแผนพัฒนาการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียนได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนไทยยุค 4.0
2. เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนไทยยุค 4.0

วิธีดำเนินการวิจัย

ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method) แบ่งเป็น 2 ขั้นตอน คือ

การกำหนดขอบเขตการศึกษา

ขอบเขตด้านพื้นที่และแหล่งข้อมูลในการศึกษา ได้แก่ พื้นที่ในจังหวัดปราจีนบุรีเฉพาะสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการ

อาชีวศึกษา สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย และสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายและระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ผู้ปกครองและชุมชนในจังหวัดปราจีนบุรี ซึ่งเป็นจังหวัดที่อยู่ในเขตพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจด้านใต้ (Southern Economic Corridor)

ขั้นตอนที่ 1 การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ

การศึกษาสำรวจสภาพการจัดการการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนไทยยุค 4.0 โดยใช้แบบสอบถาม ทำการตรวจสอบคุณภาพเบื้องต้นด้านความเที่ยงตรงเชิงพินิจ (Face Validity) เพื่อพิจารณาความเหมาะสมของเนื้อหา ความครอบคลุมและสอดคล้องตามนิยามเชิงปฏิบัติการ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญและคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item - Objective Congruence: IOC) ตั้งแต่ 0.60 ขึ้นไป ซึ่งได้ข้อคำถาม จำนวน 108 ข้อ จากนั้นนำเครื่องมือที่ผ่านการปรับปรุงแล้วไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มที่ต้องการศึกษา และดำเนินการวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น ด้วยวิธีการหาสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Method) มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.991 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทางการศึกษา ครู ผู้บริหารสถานศึกษา จากหน่วยงานทางการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย และสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ผู้ปกครองและชุมชน ในจังหวัดปราจีนบุรี รวมทั้งสิ้น จำนวน 4,528 คน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากสูตรของ (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W, 1970) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 356 คน ด้วยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Stratified Random Sampling) จากหน่วยงานทางการศึกษา ประกอบด้วยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา และสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เป็นขั้นในการสุ่ม และใช้วิธีเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามสัดส่วนของหน่วยงาน

ขั้นตอนที่ 2 การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลจัดทำข้อเสนอแนวทางการจัดการการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนไทยยุค 4.0 ด้วยการสนทนากลุ่ม (Focus group) จำนวน 2 กลุ่ม ดังนี้ กลุ่มที่ 1 ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 คน และกลุ่มที่ 2 ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 15 คน เพื่อจัดทำข้อเสนอแนวทางการจัดการการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนไทยยุค 4.0 โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) การสนทนากลุ่มได้ดำเนินการเป็น 2 ขั้นตอนดังนี้

ครั้งที่ 1 การดำเนินการสนทนากลุ่ม ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 คน ครอบคลุมประเด็นเกี่ยวกับ แนวทางการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อทักษะคนไทยยุค 4.0 โดยเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่จนกระทั่งมีความเห็นสอดคล้องกัน (Consensus) คัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิจากหน่วยงานการจัดการศึกษาในสังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา และสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สถานประกอบการในจังหวัดปทุมธานี ประกอบด้วย ผู้บริหารในระดับจังหวัด จำนวน 8 คน และผู้บริหารระดับสูง จำนวน 2 คน ซึ่งเป็นผู้มีประสบการณ์ ความรู้ ความเชี่ยวชาญในการจัดการศึกษาตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป

ครั้งที่ 2 การดำเนินการสนทนากลุ่ม ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 15 คน โดยผู้ศึกษาได้อธิบายวัตถุประสงค์การจัดสนทนา ดำเนินการสนทนาให้ครอบคลุมประเด็นใดเป็นผู้จัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตในประเทศไทย และมีการจัดอย่างไร โดยเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่จนกระทั่งมีความเห็นสอดคล้องกัน (Consensus) ประกอบด้วยผู้บริหารจากหน่วยงานต่าง ๆ ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา และสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย รวมทั้งผู้ที่เกี่ยวข้อง จำนวน 15 คน ซึ่งเป็นผู้มีประสบการณ์ ความรู้ ความเชี่ยวชาญในการจัดการศึกษาตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป

เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการสนทนากลุ่ม โดยใช้ประเด็นการสนทนาแบบมีโครงสร้าง (Structured interview) คำถามจะตรวจสอบจากการเสนอ (ร่าง) แนวทางการจัดการการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียนไทยยุค 4.0 ว่าสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ เน้นประเด็นที่สำคัญ ระหว่างการสนทนา โดยไม่ขึ้นคำตอบ ส่วนผู้ให้ข้อมูลหลัก ก็มีอิสระในการตอบคำถามหรือไม่ตอบคำถามนั้นได้ถ้าไม่สะดวกที่จะให้เห็น

ตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของ (ร่าง) แนวการจัดการการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียนไทยยุค 4.0 โดยทำการตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ด้วยวิธีการจัดประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group) ตามกลุ่มผู้ให้ข้อมูลกำหนดไว้ โดยใช้เกณฑ์การพิจารณาวิเคราะห์ข้อมูลของ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545) ดังนั้นมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ ร้อยละ 60 หมายถึง คงไว้มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ ต่ำกว่าร้อยละ 60 หมายถึง ตัดออก และทำการรวบรวมจัดทำเป็นข้อเสนอแนวทางการจัดการการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนไทยยุค 4.0

กรอบแนวคิดในการศึกษา

จากการประมวลองค์ความรู้ หลักการและแนวคิดหรือทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ผู้ศึกษาได้กำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษา โดยได้กำหนดองค์ประกอบ ตามแนวคิดที่นำเสนอโดย (Stufflebeam, D. L, 1971) เป็นแนวคิดในการสร้างสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจในรูปแบบการประเมินแบบซีป (CIPP Model) ทฤษฎีระบบ และตามแนวคิดของ (Johnston, C, 1981)

มาเป็นกรอบของระบบความคิดการพัฒนาทางการศึกษา และตามกรอบแนวคิดของหลักการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของ (Henske, J. & Portmofield, P, 2002) และคุณลักษณะผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของ (Honey, P, 2001) ร่วมกับผลที่ได้จากการสังเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับแนวทางและหลักการของการเรียนรู้ตลอดชีวิตและคุณลักษณะของผู้เรียนตลอดชีวิต สำหรับการศึกษาครั้งนี้แบ่งการศึกษาค้นคว้าออกเป็น 4 ส่วน คือ

1. ด้านบริบท ประกอบด้วย 1 ตัวแปรย่อย คือ นโยบายและกลไกการบริหารจัดการ
2. ปัจจัยนำเข้า ประกอบด้วย 3 ตัวแปรย่อย คือ ผู้บริหาร ผู้สอน บุคลากร และภาคีเครือข่ายที่สนับสนุน
3. ด้านกระบวนการ ประกอบด้วย 4 ตัวแปรย่อย คือ การจัดหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลการเรียน การสนับสนุนและให้บริการการเรียนรู้แก่ผู้เรียนและผู้สอน
4. ด้านผลลัพธ์ ประกอบด้วย 1 ตัวแปรย่อย คือ คุณลักษณะผู้เรียนรู้อย่างตลอดชีวิต

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาศาภาพการจัดการการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนไทยยุค 4.0 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการศึกษาศาภาพการจัดการการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนไทยยุค 4.0

สภาพการจัดการการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนไทยยุค 4.0	$\bar{X}$	SD	ระดับ	อันดับ
1. นโยบายและกลไกการบริหารจัดการ	4.30	0.81	มาก	5
2. ผู้บริหาร	4.33	0.79	มาก	3
3. ผู้สอน	4.32	0.64	มาก	4
4. บุคลากรและภาคีเครือข่ายที่สนับสนุน	4.24	0.80	มาก	6
5. การจัดหลักสูตร	4.12	0.83	มาก	8
6. การจัดการเรียนการสอน	4.03	0.81	มาก	9
7. การวัดและประเมินผลการเรียน	4.45	0.73	มาก	1
8. การสนับสนุนและให้บริการการเรียนรู้แก่ผู้เรียนและผู้สอน	4.16	0.85	มาก	7
9. คุณลักษณะผู้เรียนรู้อย่างตลอดชีวิต	4.40	0.70	มาก	2
รวมเฉลี่ยทุกด้าน	4.34	0.79	มาก	

จากตารางที่ 1 ผลการศึกษาสภาพการจัดการการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนไทยยุค 4.0 พบว่า ทุกด้านมีอยู่ในระดับมากทุกข้อ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.34 โดยพบว่า 1) ด้านการวัดและประเมินผลการเรียน มีระดับการปฏิบัติมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากเท่ากับ 4.45 ส่วนลำดับการปฏิบัติรองลงมา ได้แก่ 2) ด้านคุณลักษณะผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เท่ากับ 4.40, 3) ด้านผู้บริหาร มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เท่ากับ 4.33, 4) ด้านผู้สอน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เท่ากับ 4.32, 5) ด้านนโยบายและกลไกการบริหารจัดการ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เท่ากับ 4.30, 6) ด้านบุคลากรและภาคีเครือข่ายที่สนับสนุน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เท่ากับ 4.24, 7) ด้านการสนับสนุนและให้บริการการเรียนรู้แก่ผู้เรียนและผู้สอน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เท่ากับ 4.16, 8) ด้านการจัดหลักสูตร มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เท่ากับ 4.12 และ 9) ด้านการจัดการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เท่ากับ 4.03 ตามลำดับ

2. ผลการประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะทางการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนไทยยุค 4.0 พบว่า มืองค์ประกอบ 7 ด้านที่เสนอเป็นแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียน ดังนี้

2.1 แนวทางด้านนโยบายและการจัดการ ที่ควรดำเนินการ ได้แก่ 1) ส่งเสริมการพัฒนานโยบายให้ต่อเนื่องอย่างน้อย 5 ปี 2) ส่งเสริมเรียนรู้ตลอดชีวิตทั้งครูผู้สอนและผู้เรียน 3) การจัดสรรเวลาในการเรียนรู้ให้ชัดเจน 4) การจัดแผนการเรียนรู้ของผู้เรียนยุค 4.0 5) การเพิ่มทักษะชีวิตให้ผู้เรียน 6) ส่งเสริมให้สถานศึกษาให้จัดการเรียนรู้ได้จริง 7) การจัดการศึกษาให้ทุกคน ทุกระดับอายุ และอาชีพ 8) ส่งเสริมการผลิตและพัฒนาสื่อและเทคโนโลยี และ 9) การส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะเพิ่มเติมในยุค 4.0 เช่น จากการสัมภาษณ์ ฤเดช เกิดวิชัย ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา กล่าวว่า

“ในส่วนของแนวทางด้านนโยบายและการจัดการ เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะผู้เรียนที่สำคัญคือการพัฒนาคุณภาพโดยรวม การสร้างโอกาส ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตทั้งของผู้เรียนและครูผู้สอน ตลอดจนการพัฒนาการใช้เทคโนโลยี ซึ่งถือว่าเป็นการพัฒนาขีดความสามารถของทรัพยากรมนุษย์”

2.2 แนวทางด้านการจัดหางบประมาณและทรัพยากร ที่ควรดำเนินการ ได้แก่ 1) จัดทำแนวทางพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ 2) กำหนดกลยุทธ์การจัดโอกาสการเรียนรู้ 3) จัดให้มีการเผยแพร่โอกาสการเรียนรู้ 4) จัดการเรียนรู้คำนึงความแตกต่างของบุคคล 5) จัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับทิศทางประเทศ 6) การสร้างภาคีเครือข่าย 7) ส่งเสริมให้ผู้เรียนนำความรู้ไปใช้ 8) ระดมความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะคนในยุค 4.0 และ 9) จัดกิจกรรมในการพัฒนาศักยภาพคนไทย เช่น จากการสัมภาษณ์ ประยุทธ์ สวัสดิ์ธีเรียวกุล ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการศึกษาและงบประมาณ กล่าวว่า

“การจัดหางบประมาณและทรัพยากรที่เป็นปัญหาและอุปสรรค มีข้อจำกัดอยู่ 2 ประการ คือ ข้อจำกัดภายนอกและข้อจำกัดภายใน ข้อจำกัดภายนอกคือ ปัญหาการขาดงบประมาณ ซึ่งเป็นอุปสรรคของการวางแผน ดังนั้นควรยึดหลักการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพ โดยกำหนดยุทธศาสตร์ให้สอดคล้องกับทิศทางนโยบายของประเทศ และสร้างเครือข่าย”

2.3 แนวทางด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ที่ควรดำเนินการ ได้แก่ 1) การพัฒนาหลักสูตรยุค 4.0 2) จัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย 3) จัดกิจกรรมแสดงศักยภาพของผู้เรียน 4) ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ 5) จัดกิจกรรมเหมาะสมช่วงวัย 6) ส่งเสริมการอ่านหนังสือ 7) เสริมสร้างทักษะชีวิต 8) ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีการสอนทางไกล 9) ให้คำแนะนำปรึกษาและช่วยเหลือผู้เรียน 10) ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ 11) สร้างการมีส่วนร่วมระหว่างหน่วยงาน 12) จัดการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น และ 13) การจัดการเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา เช่น จากการสัมภาษณ์ กฤษ ละมุนมอญ ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 กล่าวว่า

“การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ต้องเน้นการปลูกฝังพัฒนาจิตสำนึกของการเรียนรู้ตลอดชีวิต การเรียนรู้ร่วมกัน มีส่วนร่วม เน้นลงมือปฏิบัติจริง และจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับช่วงวัย”

2.4 แนวทางการประเมินผลและเทียบโอนความรู้ ที่ควรดำเนินการ ได้แก่ 1) กำหนดตัวชี้วัดตามช่วงวัย 2) การประเมินและเทียบโอนหน่วยกิต 3) การประเมินผลที่หลากหลาย 4) การวัดผลตามสภาพจริง 5) การประเมินเพื่อต่อยอดการพัฒนาตนเอง 6) วิเคราะห์จุดเด่นจุดด้อยผู้เรียน 7) มีระบบรับรองประสบการณ์การเรียนรู้ 8) จัดให้มีการสะสมหน่วยกิต 9) การประเมินผลลัพธ์การเรียนรู้และประสบการณ์ 10) สร้างกลไกในการประเมินที่เชื่อถือได้ และ 11) กำหนดหลักเกณฑ์การเทียบโอน และชี้แจงแนวปฏิบัติ เช่น จากการสัมภาษณ์ สมเจตน์ เชาวดี ผู้อำนวยการกลุ่มพัฒนาการศึกษา ศึกษาธิการจังหวัดปราจีนบุรี กล่าวว่า

“รัฐต้องส่งเสริมให้มีแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ การเรียนรู้ไม่จำเป็นต้องอยู่ในห้องเรียนเสมอไป ผู้เรียนต้องเรียนตามความพร้อม มีการวัดผลตามสภาพจริง และสามารถเทียบโอนผลการเรียนหรือประสบการณ์ด้านวิชาชีพได้”

2.5 แนวทางด้านการเข้าถึงและการมีส่วนร่วม ที่ควรดำเนินการ ได้แก่ 1) ให้ผู้เรียนเรียนรู้ตามที่สนใจ 2) ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ 3) เรียนรู้ตลอดชีวิตโดยไม่กำหนดอายุ 4) การสะสมผลการเรียนและผลการเรียนรู้ 5) พัฒนาระบบคลังหน่วยกิต 6) เรียนรู้จากประสบการณ์ 7) จัดสิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ 8) การจัดการเรียนรู้ได้ทุกเวลาทุกสถานที่ 9) จัดทำและพัฒนาแผนยุทธศาสตร์ 10) สำนักรวบรวมความต้องการของประชาชนในการเรียนรู้ตลอดชีวิต 11) ส่งเสริมผู้เรียนให้กล้าแสดงออก และ 12) สร้างบรรยากาศการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง/ชุมชน เช่น จากการสัมภาษณ์ พิภพ วงษ์เงิน ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา กล่าวว่า

“การจัดการศึกษาในอนาคตจำเป็นต้องมีทั้งนักคิด นักปฏิบัติ และผู้สนับสนุน ดังนั้น การเข้าถึงและการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนจึงมีความสำคัญในสร้างคุณลักษณะผู้เรียนที่เหมาะสม”

2.6 แนวทางด้านคุณภาพผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต ที่ควรดำเนินการ ได้แก่ 1) พัฒนาให้ผู้เรียนมีทักษะการดำเนินชีวิต 2) ส่งเสริมการแสวงหาความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ 3) ส่งเสริมให้ผู้เรียนใฝ่รู้และพัฒนาตนเอง 4) พัฒนาผู้เรียนทั้ง IQ และ EQ 5) มีระบบประกันคุณภาพของหลักสูตร 6) กำหนดเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตร และ 7) จัดการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมทางด้านร่างกาย ทางสติปัญญา และทางสังคม และสิ่งแวดล้อมเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เช่น จากการสัมภาษณ์ มนตรี ชินศรี ประธานอนุกรรมการพัฒนาการศึกษาจังหวัดปราจีนบุรี กล่าวว่า

“การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยใช้สื่อเทคโนโลยี สร้างบรรยากาศในการเรียนให้ดึงดูดความสนใจของผู้เรียน จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นอยากเรียน สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองตน และเรียนรู้ได้เร็วขึ้น ส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น”

2.7 แนวทางด้านการสร้างเสริมคุณลักษณะผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตยุค 4.0 ที่ควรส่งเสริมให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการ ทั้งหมด 7 ด้าน ประกอบด้วย

2.7.1 การเสริมสร้างคุณลักษณะความอยากรที่จะเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยควรมุ่งจัดบรรยากาศและความจำเป็นของการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ได้แก่ 1) การเรียนรู้ควรเปิดกว้างให้กับผู้ที่มีความสนใจในเรื่องต่าง ๆ ได้กว้างขวางนอกจากการเรียนรู้ในห้องเรียน 2) ควรให้ผู้เรียนได้สร้างความรู้สึกรู้สึกในการเรียนรู้จากประสบการณ์ของตนเองเพื่อให้เข้าใจการเรียนรู้ตลอดชีวิต 3) สร้างความตระหนักให้ผู้เรียนได้เปิดใจความรู้ใหม่ ๆ ที่เข้ามาเพื่อปรับใช้ได้

ในชีวิตในยุคใหม่ 4) สร้างเสริมเจตคติที่ดีให้ผู้เรียนได้เข้าใจต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อยอมรับการเรียนรู้ที่จะเปลี่ยนแปลงในอนาคต และ 5) มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ศึกษาหาความรู้ตลอดเวลาและสามารถเรียนรู้ตลอดชีวิตจากเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่มีอยู่รอบตัว

2.7.2 การพัฒนาทักษะและความสามารถที่เอื้อในการเรียนรู้ โดยมุ่งให้ผู้เรียนมีทักษะการสื่อสาร ทักษะการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร (ICT) ทักษะการคิด ทักษะการคิดแก้ปัญหา ทักษะการสังเคราะห์ และทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ ได้แก่ 1) ควรพัฒนาทักษะในการจัดการเรียนการสอน สื่อการสอนในการเรียนรู้ตามบริบทของสถานศึกษา 2) ควรฝึกทักษะผู้เรียนและความสามารถในการเรียนรู้นอกตำราเรียนและส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถแสวงหาและค้นคว้าความรู้เพิ่มเติมในทุกด้าน 3) จัดบรรยากาศและสถานที่ของการจัดการเรียนรู้เพื่อฝึกพัฒนาทักษะและความสามารถเพิ่มเติมตามความถนัดของผู้เรียน 4) กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความอยากเรียนรู้และพัฒนาตนเองให้มีทักษะการพูดอ่านเขียนให้มากขึ้นเพื่อเป็นพื้นฐานในการพัฒนาต่อยอดความรู้ และ 5) ส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนรู้ออนไลน์จากเทคโนโลยีให้มากขึ้น เพื่อนำไปสู่การพัฒนาทักษะอาชีพ โดยสามารถนำความรู้มาใช้ในชีวิตประจำวันได้

2.7.3 การพัฒนาทักษะการเรียนรู้แบบนำตนเอง โดยมุ่งให้ผู้เรียนมีทักษะการทำงานเป็นทีมและมีมนุษยสัมพันธ์ และการใช้เครื่องมือและแหล่งการเรียนรู้ ได้แก่ 1) ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความกล้าแสดงออกและมีภาวะผู้นำในการเรียนรู้ 2) ส่งเสริมให้ครูทำหน้าที่เป็นโค้ชให้แก่ผู้เรียนได้เป็นต้นแบบในการปฏิบัติ 3) ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รู้จักตั้งเป้าหมาย ความฝันและทำตามเป้าหมายให้สำเร็จ 4) ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในการทำงานเป็นทีมให้มากขึ้นเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน 5) ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากเทคโนโลยีดิจิทัล และจากสื่อต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถสืบค้นได้ด้วยตัวเอง และ 6) สร้างความตระหนักให้ผู้เรียนได้มุ่งศึกษาและค้นคว้าจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ตลอดเวลา และ 7) สร้างเสริมกิจกรรมในการพัฒนาตนเองให้เกิดความเชื่อมั่นของผู้เรียนต่อความสนใจในการศึกษาเรียนรู้เพื่อเพิ่มทักษะ

2.7.4 การพัฒนาทักษะในการแสวงหาความรู้ โดยมุ่งให้ผู้เรียนมีแรงจูงใจในการใฝ่รู้ใฝ่เรียน มุ่งมั่นพยายามที่จะนำตนเองเข้าสู่การเรียนรู้ และมีเป้าหมายชีวิต ได้แก่ 1) จัดกิจกรรมส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เข้าอบรม หรือศึกษาหาความรู้ทั้งในและนอกตำราเรียน โดยค้นคว้าจากแหล่งเรียนรู้และสื่อต่าง ๆ ด้วยตนเองโดยไม่ต้องพึ่งคนอื่น 2) สร้างความตระหนักให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้น ในการค้นคว้าหาความรู้ใหม่ ๆ 3) ส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมทำงานเป็นทีม และใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนและการใช้ชีวิตประจำวัน 4) จัดห้องเรียนให้เป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าตามอัธยาศัย และ 5) ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนร่วมกันครูผู้สอน ศึกษาหาความรู้จากแหล่งความรู้อื่น ๆ เพื่อพัฒนาผู้เรียนและผู้สอนได้เรียนรู้ไปพร้อมกัน

แนวทางการสร้างเสริมคุณลักษณะผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต ทั้ง 4 ประการ คือการสร้างเสริมสร้างคุณลักษณะความอยากรที่จะเรียนรู้ตลอดชีวิต การพัฒนาทักษะและความสามารถที่เอื้อในการเรียนรู้ การพัฒนาทักษะการเรียนรู้แบบนำตนเอง และการพัฒนาทักษะในการแสวงหาความรู้ เป็นแนวทางในการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น เช่น จากการสัมภาษณ์ ชัยพัฒน์ พันธุ์วัฒนสกุล ผู้เชี่ยวชาญด้านพัฒนาหลักสูตร กศน. กล่าวว่า

“บุคคลที่จะมีคุณลักษณะของผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตนั้น ต้องเป็นผู้ที่สามารถเรียนรู้ได้อย่างเป็นกระบวนการจนบรรลุเป้าหมายของการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาตนเอง มีพฤติกรรมใฝ่รู้ใฝ่เรียน มีทักษะในการแสวงหาความรู้ มีความสามารถในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์ และเรียนรู้อย่างมีความสุข”

อภิปรายผล

แนวทางการจัดการการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนไทยยุค 4.0 ผู้ศึกษาได้วิเคราะห์จากหลักการ แนวคิด และทฤษฎี เพื่อนำไปสู่การวางแผนแนวทางการจัดการการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนไทยยุค 4.0 ให้มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์ต่อตัวผู้เรียนและผู้เกี่ยวข้องให้ตระหนักถึงความสำคัญ และเป็นหน้าที่ของส่วนราชการ และหน่วยงานต่าง ๆ ในการส่งเสริมเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาคนไทยให้มีความเป็นสากลต่อไป ทั้งนี้ จากผลการศึกษาตามกรอบแนวทางการจัดการการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนไทยยุค 4.0 สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. สภาพการจัดการการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนไทยยุค 4.0 ประกอบด้วย 1) ด้านการวัดและประเมินผลการเรียน มีระดับการปฏิบัติมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ลำดับการปฏิบัติรองลงมา ได้แก่ 2) ด้านคุณลักษณะผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต 3) ด้านผู้บริหาร 4) ด้านผู้สอน 5) ด้านนโยบายและกลไกการบริหารจัดการ 6) ด้านบุคลากร และภาคีเครือข่ายที่สนับสนุน 7) ด้านการสนับสนุนและให้บริการการเรียนรู้แก่ผู้เรียนและผู้สอน 8) ด้านการจัดหลักสูตร และ 9) ด้านการจัดการเรียนการสอน ซึ่งจัดกลุ่มอธิบายได้ดังนี้

ด้านบริบท

ในดำนนโยบาย กลไกการบริหารจัดการครู และผู้บริหาร และการจัดการหลักสูตร สถานศึกษาได้มีความพยายามในการกำหนดเป้าหมายและกระบวนการที่แสดงให้เห็นถึงเจตจำนงในการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง และเป็นไปตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ มีการประเมินผลการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนทุกระดับ ทุกประเภท โดยตั้งเป้าหมายในการขับเคลื่อนการพัฒนาการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาศักยภาพคนในตลอดช่วงชีวิต การดำเนินกิจกรรมของสถานศึกษาโดยส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญในการ

รวบรวมผลการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้ที่มีความรู้ เจตคติ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ซึ่งเป็นเงื่อนไขที่สำคัญของการสำเร็จการศึกษาของผู้เรียน ดังที่ (อนันท์ งามสะอาด, 2553) ได้กล่าวว่า แนวทางการวัดและประเมินผลผู้เรียน ควรพิจารณาใช้รูปแบบการประเมินผลตามสภาพจริง (Authentic Assessment) และควรใช้วิธีการประเมินหลายวิธี ตามสภาพจริงให้ผู้เรียนร่วมประเมินและอภิปรายผลการประเมิน สอดคล้องกับแนวคิดของ (สภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2563) ที่ได้กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต จำเป็นต้องมีมุมมองแบบองค์รวม (Comprehensive View) ที่ครอบคลุมกิจกรรมการเรียนรู้ทุกด้าน โดยมีเป้าหมายที่จะส่งเสริมและพัฒนาความรู้และความสามารถของบุคคลที่เข้าร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสม

ด้านปัจจัยนำเข้า

บุคลากร ในส่วนของผู้บริหารและครูผู้สอน มีความพยายามพัฒนาความรู้เป็นไปตามมาตรฐานวิชาชีพ พัฒนาการเรียนรู้ที่หลากหลายในการเรียนรู้ตลอดชีวิต และผู้บริหารให้การสนับสนุนความพยายามของครูที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตขึ้น ตลอดจนครูผู้สอนเองก็มีความพยายามในการพัฒนาตัวเองให้มีความรู้ความสามารถที่สูงขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของ (Henske, J. & Portmofield, P, 2002) ที่ได้กล่าวว่า ผู้บริหารควรเป็นแบบอย่างของผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต มีความสามารถในการสร้างความเป็นหนึ่งเดียวของทีมงาน และมีความสามารถในการจัดการทรัพยากรเพื่อส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ได้สูงสุด รวมทั้งจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ตรงกับความต้องการของผู้เรียน จัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และให้ความสำคัญกับการพยายามพัฒนาหลักสูตรและความต้องการของท้องถิ่น ตลอดจนบทบาทหน้าที่ของครูสอน ต้องมีเจตคติที่ดีและยอมรับเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้มีความพร้อมในการเรียนรู้ตลอดชีวิต ใช้วิธีการสอนที่ให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติ มากกว่าการสอนแบบบรรยาย และสามารถเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้แก่ผู้เรียนเป็นผู้จัดการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้มากกว่าเป็นผู้ถ่ายทอดและแจกจ่ายความรู้

ด้านกระบวนการ

ในด้านการสนับสนุนและให้บริการการเรียนรู้แก่ผู้เรียน ผู้สอน ภาควิชาที่สนับสนุน การจัดการหลักสูตรที่สอดคล้องกับผู้เรียน และมีการวัดและประเมินผลการเรียนที่เหมาะสม การส่งเสริมให้กลุ่มบุคคล องค์กร หรือสถานประกอบการที่มีเป้าหมายร่วมกันกับหน่วยงานและสถานศึกษา มารวมตัวกันด้วยความสมัครใจ เพื่อทำกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ให้บรรลุเป้าหมายของการศึกษา ในการส่งเสริมประสิทธิภาพการเรียนรู้ ทั้งการศึกษาในระบบ โรงเรียน นอกระบบโรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัย มีผลอย่างยิ่งต่อการพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต สอดคล้องกับ (Cropley, A. J. & Dave, R. H, 1978) ได้กล่าวว่า การเรียนรู้มีความสำคัญแก่บุคคลมาก มีการส่งเสริมสนับสนุนการเรียนรู้และควรจะใช้วิธีการที่หลากหลาย

การศึกษา กับชีวิตจึงเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงกัน การศึกษาหรือการเรียนรู้ควรจะประสานกันหลาย ๆ ส่วน

ด้านผลลัพธ์

ในด้านผู้เรียนมีคุณลักษณะผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต สถานศึกษาได้พยายามอย่างต่อเนื่องในการพัฒนาการจัดการศึกษาและการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตที่มีคุณลักษณะและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ในการเรียนรู้และการพัฒนาด้านตนเอง ทั้งในด้านการจัดหลักสูตร การจัดกิจกรรม และการสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต ดังที่แนวคิดของ (Knapper, C.K. & Cropley, A.J., 2000) ที่กล่าวว่าคุณลักษณะการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้มี 5 ประการ คือ การแสดงออกถึงการเรียนรู้ตลอดชีวิต การมีแรงจูงใจในการเรียนรู้ การมีทักษะที่เอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต การใช้ความรู้ในการดำเนินชีวิต และเป็นผู้มีทักษะในการเรียนรู้ตลอดชีวิต สอดคล้องกับงานวิจัยของ (ชูศักดิ์ เอื้องโชคชัย อาชญญา รัตนอุบล และสุวิธิดา จรุงเกียรติกุล, 2559) ได้ศึกษาคุณลักษณะการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตของเยาวชนไทย พบว่าประกอบด้วยคุณลักษณะ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านพฤติกรรม ด้านเจตคติ ด้านทักษะ และด้านความรู้

2. ข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนไทย ยุค 4.0 สามารถอภิปรายผลแนวทางการจัดการการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนไทยยุค 4.0 ได้ดังนี้

2.1 เมื่อพิจารณาจากสิ่งที่สังคมคาดหวังจากการจัดการศึกษาโดยเฉพาะการกำหนดนโยบายและการจัดการการเรียนรู้ตลอดชีวิต นโยบายและการจัดการ ควรให้ความสำคัญในการเพิ่มทักษะชีวิตให้ผู้เรียน การจัดสรรเวลาในการเรียนรู้ การร่วมเรียนรู้ตลอดชีวิตทั้งครูและผู้เรียน การจัดทำแผนการเรียนรู้ยุค 4.0 การจัดการศึกษาทุกระดับให้เท่าเทียม มีความต่อเนื่องของนโยบาย ให้มีความสำคัญกับบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานทางการศึกษาในการกำหนดนโยบาย ให้โอกาสในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ ให้กับผู้เรียนทุกคน รวมทั้งการสร้างสภาพการณ์ที่เอื้อต่อการที่ทำให้พลเมืองจะได้รับการศึกษาตลอดชีวิตและต้องส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตในสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ (Shuping, M, 2002) ได้กล่าวว่า การศึกษาตลอดชีวิตเป็นนโยบายที่ส่งเสริมการทำให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต และมีจุดมุ่งหมาย ในการทำให้การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นจริง การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นการกระตุ้นให้พลเมืองแต่ละคนมีความสามารถและมีนิสัยในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

2.2 การส่งเสริมการจัดการการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยเฉพาะในด้านการจัดหางบประมาณและทรัพยากรสนับสนุนการเรียนรู้ ควรส่งเสริมการหาแนวทางการจัดหางบประมาณและทรัพยากรที่จำเป็น การจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตในทุกระดับทุกช่วงวัย การเสริมสร้างชุมชนและแหล่งการเรียนรู้ การพัฒนาหลักสูตรยุค 4.0 การพัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 และการผลิตและพัฒนาสื่อและเทคโนโลยี พัฒนาศักยภาพการศึกษาให้เท่าเทียมกัน และส่งเสริม

การศึกษาตลอดชีวิต สอดคล้องกับ (Henske, J. & Portmofield, P, 2002) ที่ได้กล่าวว่า การจัดทำงบประมาณจากภายนอกเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ เป็นระบบสนับสนุนการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกให้เหมาะสม นำไปสู่การจัดให้มีการสนับสนุนที่จำเป็นต่อการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ดังที่ (สมจิต แกนสีแก้ว และคณะ, 2559) ได้ศึกษาเรื่องความเสมอภาคและโอกาสการเรียนรู้ตลอดชีวิตสู่การสร้างคุณภาพชีวิต พบว่า การจัดสรรงบประมาณที่เป็นธรรม การเชื่อมโยงการศึกษาในระบบและนอกระบบให้รองรับหน่วยการเรียนรู้ต่อเนื่องเป็นการสร้างโอกาสให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

2.3 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ควรส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับระดับและช่วงวัย การจัดการเรียนรู้อย่างเสมอภาคได้ทุกที่ทุกเวลา การมีส่วนร่วมระหว่างหน่วยงาน การเสริมสร้างทักษะชีวิตให้สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ และการส่งเสริมการอ่านหนังสืออย่างหลากหลาย สอดคล้องกับ (ปิยะ ศักดิ์เจริญ, 2558) ได้ศึกษาเรื่ององค์ประกอบสำคัญที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต พบว่า การฝึกปฏิบัติจากการทำงานจริงหรือการอบรมในงาน มีส่วนช่วยผลักดันให้ผู้เรียนตระหนักถึงการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องจนกลายเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต

2.4 การประเมินผลและเทียบโอนความรู้ การประเมินผลต้องวัดผลได้ตามช่วงวัยและระดับชั้นที่หลากหลาย การวัดผลควรประเมินผลตามสภาพจริงและปรับปรุงตนเองอย่างต่อเนื่อง การประเมินตามความพร้อมของผู้เรียน เพื่อต่อยอดในการพัฒนาตนเอง ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพของครูผู้ที่จะต้องประเมินและจัดเก็บข้อมูล และทำการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้สะท้อนความเป็นจริงได้มากที่สุด สอดคล้องกับ (Henske, J. & Portmofield, P, 2002) ได้กล่าวว่า การประเมินผลและเทียบโอนความรู้ ควรให้ความสำคัญกับการประเมินผลย่อยระหว่างเรียนเพื่อดูความก้าวหน้าและปรับปรุง มากกว่าการประเมินผลรวมและใช้วิธีการประเมินหลายวิธี ตามสภาพจริงให้ผู้เรียนร่วมประเมินและอภิปรายการประเมินร่วมกัน

2.5 การเข้าถึงและการมีส่วนร่วม การเข้าถึงและการมีส่วนร่วมที่จำเป็นได้แก่ การเข้าถึงทางสื่อและเทคโนโลยี ได้ง่ายและเข้าถึงได้ตลอดเวลา ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้และกล้าแสดงออกต่อสาธารณะ สร้างบรรยากาศให้เกิดการมีส่วนร่วมทุกครั้งที่พัฒนาให้เกิดการเรียนรู้ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมให้ผู้ปกครองได้แสดงความคิดเห็นต่อกิจกรรมและรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ดังที่ (Learning Australia Inc, 2001) ได้กล่าวว่า การสร้างความรู้ความเข้าใจและเข้าถึงในส่วนของสาระที่เกี่ยวข้องทั้งการสร้างนิสัยรักการเรียนรู้และการเรียนรู้ด้วยตนเอง ทำให้เกิดการสร้างความสัมพันธ์และการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายและควรให้ความสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์ของบุคคลในครอบครัว ชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศาสนสถาน และสถานประกอบการ สอดคล้องกับ (ดุชนิ ดำมี, 2557) ศึกษาเรื่องการศึกษาตลอดชีวิต: พัฒนาสังคมไทยสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ พบว่า การทำให้ทุกคนในสังคมมี

โอกาสเรียนรู้ตลอดชีวิตนั้น จำเป็นต้องมีเครื่องมือที่เหมาะสม พัฒนาแหล่งเรียนรู้ สร้างเครือข่ายการเรียนรู้ให้กระจายไปอย่างทั่วถึง เปิดโอกาสให้ทุกคนได้รับการศึกษาตามต้องการ มีกิจกรรมที่หลากหลายและสอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้เรียน

2.6 คุณภาพผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต ควรส่งเสริมด้วยการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในการเข้าถึงการเรียนรู้อย่างยั่งยืน การให้ความสำคัญต่อความแตกต่างกันทางสังคมและคุณภาพผู้เรียน การพัฒนาให้ผู้เรียนมีทักษะการดำเนินชีวิตและความสามารถในการเรียนรู้ และแสวงหาความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และพัฒนาตลอดชีวิตอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับแนวคิดของ (Henske, J. & Portmofield, P, 2002) ได้กล่าวว่า แนวทางและหลักการของการเรียนรู้ตลอดชีวิต คุณลักษณะของผู้เรียนตลอดชีวิต เป็นปัจจัยที่ส่งผลทำให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยผลลัพธ์ที่ต้องการคือ ความพร้อมของผู้เรียนในการเรียนรู้ตลอดชีวิต ประกอบด้วย 1) ความสามารถในการเรียนรู้ ได้แก่ ความรู้ ทักษะ ความสามารถที่จำเป็นในการเรียนรู้ตลอดชีวิต 2) ความพร้อมในการเรียน ได้แก่ เจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ ความใฝ่รู้ อัตลักษณ์ของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต

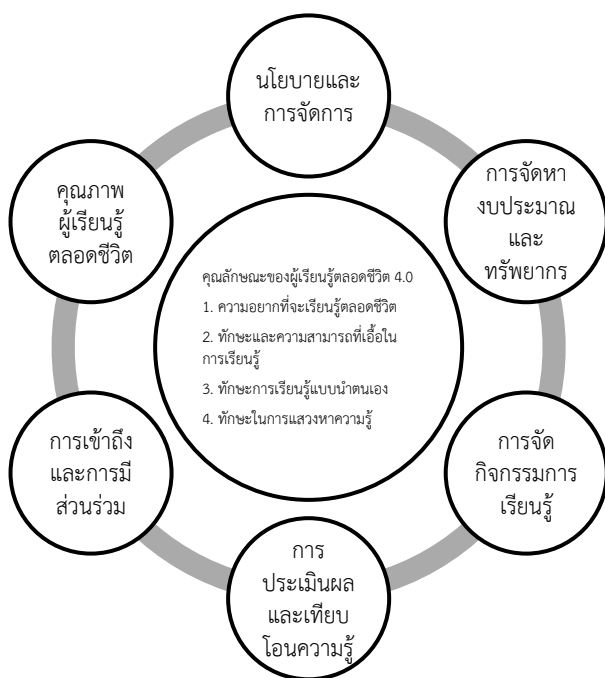
2.7 คุณลักษณะผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต ควรส่งเสริมด้วยการเสริมสร้างความอยากที่จะเรียนรู้ตลอดชีวิต การพัฒนาทักษะและความสามารถที่เอื้อในการเรียนรู้ การพัฒนาทักษะการเรียนรู้แบบนำตนเอง และการพัฒนาทักษะในการแสวงหาความรู้ เป็น “ผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต” ดังที่ (Livneh, C, 1988) ได้ระบุว่า คุณลักษณะของผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต ต้องมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ หมายถึง เป็นผู้มีความสนใจในตนเองและกำหนดแนวทางในการจะเกิดสัมฤทธิ์ผลนั้น เป็นผู้มีความสนใจใฝ่สัมฤทธิ์ และทักษะการเรียนรู้ที่เหมาะสมเท่าๆกับความสามารถในการใช้และจัดหาทรัพยากรเพื่อเพิ่มพูนการเรียนรู้ เป็นผู้ที่มีความพร้อมในการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับ (ศักรินทร์ ชนประชา, 2562) กล่าวว่า การศึกษาตลอดชีวิตมีความจำเป็นสำหรับบุคคลในโลกศตวรรษที่ 21 อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงอุตสาหกรรม 4.0 การปฏิวัติดิจิทัล และการเปลี่ยนแปลงบริบทอื่น ๆ ในสังคมโลก ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในสังคมจะต้องปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นรูปธรรมและเป็นระบบอย่างต่อเนื่อง เพื่อคนไทยทุกคนจะได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ

องค์ความรู้ใหม่

การจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นมโนทัศน์ที่ได้รับการยอมรับว่ามีความสำคัญและจำเป็นต้องนำไปปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมายทั้งในระดับบุคคล สังคม และประเทศชาติ ตั้งแต่การกำหนดนโยบายเพื่อการขยายโอกาสทางการศึกษาให้กับประชาชนในชาติ การเรียนรู้ตลอดชีวิตจะเป็นประโยชน์ต่อทั้งตัวบุคคล ทำให้สามารถพัฒนาด้านทั้งด้านทักษะความสามารถและการเผชิญหน้ารับกับความเปลี่ยนแปลงและความแตกต่างที่หลากหลายดำรงชีวิตอยู่ในสังคม ซึ่งในกระบวนการของการเรียนรู้ตลอดชีวิต ประกอบด้วยองค์ประกอบสองส่วน คือ ผู้จัดทางการ

ศึกษา (Provider) และผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learner) สถาบันการศึกษาจึงมีบทบาทหน้าที่สำคัญในการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนไทยยุค 4.0 ซึ่งงานวิจัยนี้พบว่าคุณลักษณะของผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นส่วนสำคัญทำให้เกิดการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องมีองค์ประกอบ 4 ด้าน คือ 1) มีความอยากที่จะเรียนรู้ตลอดชีวิต 2) มีทักษะและความสามารถที่เอื้อในการเรียนรู้ 3) มีทักษะการเรียนรู้แบบนำตนเอง 4) มีทักษะในการแสวงหาความรู้ ในส่วนของแนวทางการจัดการการเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นกระบวนการในการดำเนินการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต แนวทางที่ควรส่งเสริมได้แก่ นโยบายและการจัดการ การจัดทำงบประมาณและทรัพยากรสนับสนุนการเรียนรู้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การประเมินผลและเทียบโอนความรู้ การเข้าถึงและการมีส่วนร่วม คุณภาพผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต และคุณลักษณะของผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อให้บุคคลมีความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต ปรากฏตามแผนภาพดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 โมเดลการจัดการการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนไทยยุค 4.0

สรุป/ข้อเสนอแนะ

แนวทางการจัดการการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนไทยยุค 4.0 มีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาและควรส่งเสริมให้เกิดอย่างจริงจังในประเทศไทย การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ กลไกสำคัญที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายของการจัดเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนยุค 4.0 คือ การใช้การเรียนรู้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาตนเอง พัฒนาทักษะ

พัฒนาคุณภาพชีวิต การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้มีความรู้ เจตคติ และมีทักษะในการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างต่อเนื่อง จากผลการศึกษาค้นคว้าสรุปได้ว่า บทบาทในการการจัดเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนยุค 4.0 จะทำให้เห็นความสำคัญต่อการพัฒนาผู้เรียนรู้ให้มีทักษะยุคใหม่ ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งการศึกษาในระบบและการศึกษานอกระบบ รวมถึงการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยทุกระดับ จะต้องมุ่งให้ความสำคัญต่อการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต มีคุณลักษณะที่เอื้อต่อการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตเพื่อการศึกษาต่อกีติ หรือเป็นการนำความรู้ทักษะที่มีไปประกอบอาชีพการมีงานทำได้ในอนาคต มีความพร้อมที่จะเรียนรู้ตามศักยภาพ ดังนั้น การจัดเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนยุค 4.0 ยิ่งเป็นเรื่องสำคัญที่รัฐบาลและผู้ที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญอย่างยิ่งยวด เพื่อจะนำไปสู่การเตรียมความพร้อมให้กับผู้เรียนให้ก้าวสู่สังคมและวัฒนธรรมที่กำลังจะเปลี่ยนไปในทิศทางใหม่ซึ่งต้องใช้องค์ความรู้ที่มากขึ้นกว่าเดิม และต้องพัฒนาทักษะให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองมากที่สุด ทั้งในด้านนโยบายและการจัดการ ด้านการจัดหางบประมาณและทรัพยากร ด้านหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านการประเมินผลและเทียบโอนความรู้ ด้านการเข้าถึงและการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้อง ด้านคุณภาพผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต และประการสุดท้ายคือ ด้านคุณลักษณะผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตยุค 4.0 ข้อเสนอแนะ รัฐบาล ส่วนราชการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรให้ความสำคัญต่อการศึกษาเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ในรูปแบบใหม่ ๆ ส่งเสริมให้มีการปรับหลักสูตรและปรับกระบวนการเรียนรู้โดยมุ่งเน้นการเรียนรู้ตลอดชีวิตและขยายผลการดำเนินงานไปทุกสถานศึกษา ควรปลูกฝังการเรียนรู้แบบนันทนเองเข้าไปในระบบการสอนปกติ รวมทั้งบูรณาการกิจกรรมเสริมสร้างทักษะ 4.0 เข้าสู่ภาคปฏิบัติในการเรียนการสอน กำหนดมาตรการรองรับสังคมและนวัตกรรมในอนาคต และสร้างกลไกขับเคลื่อนอย่างเป็นระบบ ครบวงจร ทั้งการแสวงหา และการใช้ความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อให้เกิดการคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ และการอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข โดยการเรียนรู้จากการปฏิบัติและผ่านสื่อเทคโนโลยีและสื่อออนไลน์ รวมทั้งศูนย์การเรียนรู้ที่กระจายในพื้นที่ทั่วประเทศเพื่อให้เข้าถึงประชาชนทุกกลุ่มเป้าหมาย ศึกษา รับฟังความคิดเห็นทุกภาคส่วนในการพัฒนาการเรียนรู้ตลอดชีวิตในการสร้างโอกาสการเรียนรู้ และการมีส่วนร่วมในการจัดหรือสนับสนุนการศึกษาโดยมีความครอบคลุมและเชื่อมโยงการศึกษาทุกระดับและทุกประเภท ควรพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกระดับ/ประเภท เช่น ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เครือข่ายอินเทอร์เน็ต การพัฒนาสื่อ ซอฟต์แวร์ แพลตฟอร์มทางการเรียนรู้ทุกที่ทุกเวลา มีแนวทางการพัฒนาห้องสมุดประชาชนและห้องสมุดสถานศึกษา เพื่อให้ประชาชนมีช่องทางและโอกาสในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต มุ่งผลิตและพัฒนากำลังคนที่มีคุณภาพ มีสมรรถนะ ทักษะ เพื่อตอบสนองความต้องการในการพัฒนาประเทศ และศึกษาข้อจำกัด ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานตามนโยบายการจัดการการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนไทยยุค

4.0 อย่างยั่งยืน เพื่อสรุปเป็นองค์ความรู้ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศได้อย่างต่อเนื่องต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ 2560-2574. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- กานต์ธีรา ภูริวิกรัย. (2563). การศึกษาโลกในศตวรรษที่ 21: ระบบยังเหลื่อมล้ำ การเรียนรู้ยังวิกฤต. เรียกใช้เมื่อ 27 มีนาคม 2563 จาก <https://www.the101.world/global-education>
- กัจจกร ตติยภักดิ์. (2558). การประชุมระดับโลกว่าด้วยการศึกษา ณ เมืองอินซอน สาธารณรัฐเกาหลี. กรุงเทพมหานคร: กลุ่มสารนิเทศ สำนัความสัมพันธ์ต่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2543). ปันสมองของชาติ. กรุงเทพมหานคร: ชัคเชส มีเดีย.
- ชูศักดิ์ เอื้องโชคชัย อาชัญญา รัตนอุบล และสุวิธิตา จรุงเกียรติกุล. (2559). คุณลักษณะการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตของเยาวชนไทย. วารสารครุศาสตร์, 44(4), 63-80.
- ดิเรก พรสีมา. (2560). ครูไทย 4.0 มติชนออนไลน์. เรียกใช้เมื่อ 4 พฤศจิกายน 2559 จาก <https://www.matichon.co.th/news/345042>
- ดุชนิ ดำมี. (2557). การศึกษาตลอดชีวิต: พัฒนาสังคมไทยสู่สังคมแห่งการเรียนรู้. วารสาร Mahidol R2R e-Journal, 1(2), 12-30.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ปิยะ ศักดิ์เจริญ. (2558). องค์ประกอบสำคัญที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต. วารสารครุศาสตร์, 43(2), 141-156.
- ศักรินทร์ ขนประชา. (2562). การศึกษาตลอดชีวิต. วารสาร AL-NUR บัณฑิตวิทยาลัย, 14(26), 159-175.
- สภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2563). องค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา Organization for Economic Co-operation and Development หรือ OECD. เรียกใช้เมื่อ 26 พฤษภาคม 2563 จาก <https://www.ryt9.com/s/nescd/42724>
- สมจิต แกนสีแก้ว และคณะ. (2559). ความเสมอภาคและโอกาสการเรียนรู้ตลอดชีวิตสู่การสร้างคุณภาพชีวิต. วารสารราชพฤกษ์, 14(3), 10-17.

- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2558). แนวทางการจัดทำทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่เน้นสมรรถนะทางสาขาวิชาชีพ. กรุงเทพมหานคร: สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย.
- สำนักงานจังหวัดปราจีนบุรี. (2561). แผนพัฒนาจังหวัดปราจีนบุรี (พ.ศ. 2561–2564). เรียกใช้เมื่อ 26 มีนาคม 2563 จาก <http://www.prachinburi.go.th/PriD-plan.htm>
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2552). สภาวะการศึกษาไทย ปี 2550/2551 ปัญหาความเสมอภาคและคุณภาพของการศึกษาไทย. (พิมพ์ครั้งที่ 2) . กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด วี.ที.ซี. คอมมิวนิเคชั่น.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2561). แนวโน้มภาพอนาคตการศึกษาและการเรียนรู้ของไทยในปี พ.ศ. 2573. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ.
- อนันท์ งามสะอาด. (2553). ประสิทธิภาพ (Efficiency) และประสิทธิผล (Effective) อาชีวศึกษาจังหวัดสมุทรปราการ. สมุทรปราการ: วิทยาลัยเทคนิคกาญจนาภิเษก.
- Cropley, A. J. & Dave, R. H. (1978). Lifelong Education and the Training of Teachers: Developing a Curriculum for Teacher Education on the Basis of the Principles of Lifelong Education. Hamburg: UNESCO Institute for Education.
- Henske, J. & Portmofield, P. (2002). Characteristic Elements and Accompanying Performance Indicator for Lifelong Learning. UNESCO : Institute for Education.
- Honey, P. (2001). An Identikit picture of a lifelong learner. Retrieved 2001 18, September , from <http://www.peterhoney.com/article/70>
- Johnston, C. (1981). Leadership and The Learning Organization in Self Managing Schools. Victoria: University of Melbourne.
- Knapper, C.K. & Cropley, A. J. (2000). Lifelong Learning in Higher Education. London: Kogan Page Limited.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607-610.
- Learning Australia Inc. (2001). Lifelong Learning. Retrieved July 21, 2001, from <http://www.aia.asn.au/lll/g8.htm>
- Livneh, C. (1988). Characteristics of Lifelong Learners in the human service professions. Adult Education Quarterly, 38(3), 149-159.

- Shuping, M. (2002). Promoting Lifelong learning in Beijing for a Learning Society Carolyn Medel – Anouevo (editor). UIE. Hamburg: Germany: UNESCO.
- Stufflebeam, D. L. (1971). Educational Evaluation and Decision – Making. Itasca. Illinois: Peacock.